

פרשת תולדות
תשפ"ג

גליון 315

נא לשמור על
קדושת הגליון

נא לא לעיין בו בשעת
התפילה וקריאת התורה

בס"ד

בית שלמה

פרפראות בדרך מוסר
על פרשת השבוע

יוצא לאור ע"י עמותת "משנה שלמה" כל הזכויות שמורות

לעילוי נשמות

מורי ורבי יצחק ב"ר יעקב יגן
הרה"ק רבי חיים אבישלום ב"ר עזרא
מו"ר אבי ר' דוד שלום ב"ר שלמה רב
הרה"ק רבי יששכר רב ב"ר חזים יעקב
הרה"ק רבי יעקב ב"ר דוד יצחק
הרה"ק רבי ליבער הגדול ב"ר אברהם
אשכנזי
הרה"ק רבי צבי הירש ב"ר יהודה לייב
רבי שלום שכנא מלובלין ב"ר יוסף
רבי יוסף שמואל ב"ר צבי הירש
הרה"ק רבי יצחק ב"ר שמואל
הרה"ק רבי שמעון מווערזובקה
הרה"ק רבי משולם פייביש מזאברז'ו
ב"ר אהרן משה
הרה"ק רבי משולם פייביש הלוי ב"ר
אהרן משה
הרה"ק רבי ישראל יצחק מראדישץ
ב"ר דוב בער
הרה"ק רבי עקיבא סופר ב"ר שמחה
בונים
הרה"ק יששכר רב ב"ר חיים יעקב

לקבלת גליון זה למייל שלהו בקשה ל- MISHNA.SHLEMA@gmail.com | לתרומות והקדשות ולהפצה 052-580-2345

וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אֲבִרְהֵם הוֹלִיד אֶת יַצְחָק (כ"ה, ט"ו)
ונשאלת השאלה מדוע חזר הכתוב על הדבר פעמים שהרי אם יצחק הוא בן אברהם בהכרח שאברהם הוליד את יצחק וניתן ללמוד בס"ד על דרך המוסר כי רק מי שבא מצד החסד כאברהם יכול הוא לפעול גם במידת הגבורה כיצחק שכן ע"י כך גם יפעל האדם פעמים במידת הגבורה אך בני האדם יודעים שבד"כ הוא פועל בחסד אזי ע"י זה יוכח הדבר כי הגבורה באה לאחר מחשבה רבה ובתבונה ולא כתוצאה מדחף פנימי של כעס ורוגז וכך גם מעשה הגבורה יקדש שם שמים ברבים ויפעל את פעולתו לצורך הכלל שכן יאמרו בוודאי גם פעולת הגבורה נובעת היא ממידת החסד
א"י רש"י בפרשת משפטים כותב כלל שכל מקום שנאמר ואלה מוסף על הראשונים ונשאלת השאלה מה מוסף אצלנו וניתן לתרץ בס"ד מה אברהם צדיק כך יצחק ממשך דרכו של אביו בצדקה וחסד ובשאר פעולתו וזה מה שנאמר בהמשך וישב יצחק ויהפך את בארות המים אשר חפרו בימי אביו

ויקרא להם בשמות אשר קרא להם אביו ומשמע מכאן שיצחק לא רק המשיך את מה שעשה אביו אברהם אע"ה אלא הוסיף משל עצמו שנאמר ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו שם באר מים חיים דקאי על התורה שע"י מתגדל שמו של השי"ת בעולם כמו מה שפעל אברהם אע"ה וכן אנו מוצאים שהיתה רבקה עקרה לא ח"ו בגלל עונש אלא כמו אצל שרה שהיתה סיבה מאת ה' יתברך כמו שכתוב שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים לכן היו אימותינו הקדושות עקרות ולכן בכוח התפילה זכו הם להיפקד וגם רבים נושעו יחד איתן בזכות תפילת האבות והאימהות וגם בזה נאמר ואלה מוסף על הראשונים שכן כמו תפילת אברהם ושרה היתה תפילת יצחק ורבקה כך צריך כל אדם לפעול בזה להוסיף תורה ומעשים טובים על מה שעשו אבותיו ואמהותיו הקד' וע"י כך עושה להם ולקב"ה נחת רוח

"וַיֹּאמֶר ה' לֵה שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנָךְ וְשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֶּנִּי יִפְרְדוּ וְלֵאֵם מְלֵאִם רְש"י - "וַיֹּאמֶר ה' לֵה. עַל יְדֵי שְׁלִיחַ, לְשֵׁם נֹאמֵר בְּרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ וְהוּא אָמַר לֵה"

דבר ה' ומסתמא גם הוסיף לה הדרכה כיצד להתחזק במצב זה וכיצד עליה לפעול אך כאשר רבקה מקבלת את הנבואה בעצמה כפי המובא הדברים מתייחסים ליעקב ולכן בשביל יעקב רבקה קיבלה את הנבואה ולא יעקב בעצמו ולכן גם שם רבקה מדריכה אותו כיצד עליו לפעול לאור הנבואה שקיבלה והיא אומרת לו "ועתה בני שמע בקלי וקום ברח לך אל לבן וגו'" וכך צריך כל אדם לפעול כשיש לו צרה ללכת אל צדיק האמת שיעזור לו לצאת מן הצרה ע"י שידריך אותו בדרך האמת

"וַיִּחְרַד יַצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה עַד מָאֵד וַיֹּאמֶר מִי אֵפוֹא הוּא הַצֵּד צִיד וַיָּבֵא לִי וְאִכַּל מִפֶּלַח בְּטָרִם תְּבוּאָה וְאַבְרָהָם גַּם פָּרוּךְ יִהְיֶה" (כ"ה, ל"ג)
רש"י - ומדרשו ראה גיהנם פתוחה מתחתיו

ונשאלת השאלה ממה נחרד יצחק כל כך עד כי ראה שגהנם פתוחה מתחתיו אלא ניתן לתרץ בס"ד כי יצחק ידע שהקב"ה לא מביא תקלה על בהמתן של צדיקים ק"ו על צדיקים עצמם וכשחשב יצחק בתחילה כי באה תקלה על ידו שכן בטעות ברך הוא את מי שלא הגיע לו חשש שמא הוא לא בחינת צדיק שהקב"ה לא מביא תקלה על ידם ולכן חשש שאם הוא לא צדיק משמע ח"ו מחכה לו גהנם אך לאחר שנוכח לדעת כי אדרבה ברך הוא את מי שראוי לברכה עפ"י דין ולא באה תקלה על ידו על כן אמר גם ברוך יהיה

משנת הצדיק - הרה"ק רבי ברוך בער ליבוביץ זצוק"ל זי"ע - ה' כסלו

רבי ברוך בער נולד בפולדובצה, פרבר של סלוצק. לאביו רבי שמואל דוד, שהיה ממקורבי רבי יוסף דב הלוי סולובייצ'יק בעל בית הלוי. אביו שלחו ללמוד אצל המלמד הישיש רבי ישראל יונה'ס שאצלו למד גם רבי חיים סולובייצ'יק. בגיל צעיר נכנס לישיבת וולוז'ין. בגיל שש עשרה נבחן אצל רבי יצחק אלחנן ספקטור בשולחן ערוך וכן אצל הרב ירוחם פרלמן וקיבל מהם "סמיכת חכמים". בשנת תרמ"ד נשא לאישה את פייגא בתו של הרב אברהם יצחק הלוי צימרמן רבה של הליוסק. לאחר כמה שנים עבר חמיו למלא משרת רבנות בעיר קרמנצ'וג שבאוקראינה והרב ליבוביץ החליפו כרב העיר, לא לפני שהלך לוואלוז'ין להתייעץ עם רבו ר' חיים מבריסק. זמן קצר אח"כ התחילו להגיע להלוסק תלמידים ללמוד ממנו תורה. כך התגבשה לה חבורה שעם הזמן הפכה לישיבה. בתרס"ד קיבל הצעה מרבי אליעזר גורדון לכהן כר"מ בישיבת טלוז. הרב נסע לשם ובדק ולבסוף העניין לא יצא לפועל. באותה שנה נקרא לכהן כראש ישיבת כנסת בית יצחק בסלבודקא ובהסכמת רבו ר' חיים מבריסק הסכים להצעה. כשנפטר חמיו מילא את מקומו ברבנות קרמנצ'וג ופתח שם ישיבה. כשהתרבו הפוגרומים באזור עבר עם ישיבתו לויילנא. היה זה בשנת תרפ"א. בתרפ"ו עבר עם הישיבה לקמניץ, שם היה עיקר התפתחותה.

על פטירתו סיפרו שני תלמידיו המקורבים, הרב נח שימנוביץ והרב מאיר פנטל שהיו לידו בשעת חוליו: שכשעתיים לפני מותו אמר "הרבי בא" וביקש לומר להם דבר תורה ששמע מרבו, רבי חיים סולובייצ'יק מבריסק. התאמץ לעמוד על רגליו ונפל על המיטה בעוד פיו ממלמל את דברי רבו. דרכו הלימודית היתה במקום להדגיש תירוץ קושי או סתירת תירוצים, הדגיש דרך לימוד שכללה איך להקשות קושיה, כיצד לתרץ תירוץ ואיך להטיל ספק. הוא הדגיש תמיד כי התורה אינה נקנית על פי כללי הלוגיקה של השכל האנושי, אלא את התורה צריכים ללמוד על פי כללי דרכי התורה, ולכן יש לפתח את השכל על פי התורה ולא את התורה על פי שכלו של האדם. כשהיה מוזכר שם של אחד האמוראים או הראשונים היה מוזכרו בחרדה אומר "דער היילגער (הקדוש) רבא" "דער היילגער (הקדוש) רשב"א", וכן הלאה.

רבי ברוך בער היה תלמידו של רבי חיים סולובייצ'יק בכל נפשו ומהותו, התבטל בפניו לחלוטין ובספריו עוסק רבות בביאור דבריו. הקפיד מאוד על לימוד מפי רב, היה אומר כי אינו יכול להבין איך יכול אדם לחיות ללא רב, וראה את האושר הכי גדול לאדם שזכה לרב. הוא ראה רב את המשכיות התורה מדור לדור מרב לרב עד משה רבנו. הרב ליבוביץ הקפיד על בחורים שהקשו באמצע השיעור, ופעם אחת אמר "בשעה שמו"ר הגאון זיע"א (הרב חיים מבריסק) היה מגיד השיעור ואנכי הקשבתי לכל מילה, רעד היה עובר בעצמותי... עד שלא יכולתי להוציא הגה מפי. ואיך יתיימר בן ישיבה לפרוק באמצע השיעור.

כששאלו את מרן ר' ברוך בער ליבוביץ זצ"ל, למה הוא רץ ללמוד אצל מרן הגר"ח זצ"ל? הלא הספרים 'קצות החושן' ו'נתיבות המשפט' נמצאים בכל מקום? השיב, שמספרים אלו אפשר לדעת מה לומר, ואצל הגר"ח לומדים מה לא לומר, שכן רבי צריכים לא רק כדי להגיד מה טוב ונעים, אלא כדי שיגיד ויצעק כשאומרים דברים לא נכונים וטוטים מהישרות, וספרים לא יכולים לעשות זאת, וזהי מעלת תלמיד, תמיד בביקורת ועליה.

פעם אחת, בדברם על מסירת התורה מרב לתלמיד, שאל מרן הגר"ח זצ"ל את מרן רבי ברוך בער זצ"ל: "היודע אתה כיצד מכינים קוגל?". הודה רבי ברוך בער ולא בוש, שאין הוא בקי בכך! קרא מרן הגר"ח לבתו הקטנה, ושאלה האם היא יודעת כיצד מכינים קוגל? ומיד ידעה לפרט את כל התהליך על כל פרטיו. פנה הגר"ח לרבי ברוך בער ושאלו: "כיצד זה שאתה אוכל קוגל במשך שנים רבות, ועדיין אינך בקי בהכנתו, ואילו ילדה קטנה יודעת זאת היטב? – התשובה היא", אמר מרן הגר"ח לתלמידו ר' ברוך בר, "הילדה עומדת במטבח ליד אמא שלה, וכאשר היא מכינה את הקוגל עוקבת אחר כל מעשיה ולומדת ממנה, כן הדבר בלימוד התורה", אמר הגר"ח, "כשלוומדים את ה'קצות' את ה'נתיבות' ואת רבי עקיבא איגר, יודעים מה הם אומרים, אך עדיין אין יודעים כיצד הגיעו לזה. אין די בכך שיוודעים ללמוד, צריך לדעת גם כיצד ללמוד, וזאת אי אפשר לדעת אלא על ידי רב, המכוון את התלמיד ומלמדו את דרכי הלימוד והסברא"

מספרים על הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל, בביקורו פעם בארצות הברית סר לבית תלמידו שגר שם. אותה שעה האזינה רעייתו של התלמיד לניגון חסידי שבקע מתקליט. משנכנס רבי ברוך בער, מיהר התלמיד לכבות את הפטיפון מפני כבודו של רבו, והציע לו כיסא לשבת. אולם רבי ברוך בער לא התיישב על הכיסא, אלא ביקש מתלמידו שיצא אתו למרפסת כי ברצונו לומר לו משהו אישי. משיצאו שניהם החוצה, אמר ראש הישיבה לתלמידו: "מהיכן מצאת היתר לסגור את הפטיפון מבלי ליטול רשות מרעייתך? והרי בכך פגעת בה. אמנם אני מבין שעשית זאת לכבודי, אולם האם בכך מכבדים את האשה, כשסוגרים לה את כלי הנגינה בדיוק כשהיא עומדת ומאזינה? היכנס נא הביתה ובקש את סליחתה"

דובב שפתי ישנים – ליקוטים מספרים שפחות מוכרים

בארות המים – הרה"ק רבי צבי הירש הכהן מרימינוב זצוק"ל זי"ע

"ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו פי עקרה הוא ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו" (כ"ה, כ"א)

מוהר"ח ברבי בצלאל זלה"ה בס' גאולה וישועה פ"ח וז"ל והנה בכל יום ויום עומד מה"ד ומקטר רבש"ע מה נשנתו אלו מאלו ולמה יזכו אלו לברכת יעקב אביהם והם אינם עושים רק מעשה עשו ואחשוב כי מפני קטרוג זה היתה סבה גדולה ועצומה מאת ה' שיהא יצחק מכוון בברכותיו אל עשו שאם ה' מכוון ליעקב לא היתה הברכה מתקיימת בורעו אא"כ יעשו כמעשה יעקב שנתכוין אליו יצחק אבל עכשיו שנתכוין לעשו עכ"פ אין מעשיה גרועות יותר ממעשה עשו הרשע שנתכוין אליו יצחק בברכותיו והי"ג סבה שיעקר אותה ברכה לא תבא ליעקב רק ע"י תחבולה ומרמ' להורות שברכה זו תתקיים בורעו אף אם ילכו בדרך עקיבה ומרמה ומ"מ שארית ישראל לא יעשו עולה ואמר שארית לומר כי מי שמאמין שיש שארית לנפש וכן מי ששם זה של ישראל נקרא עליו לא יעשה עולה ואפשר וכו' וזהו ג"כ סגוריא לנו שאע"ג שאנו מתרשלים עכשיו בעבודת הש"י לסיבת דוחק הגלות וטרופ הדעת הנה הקב"ה דן אותנו לפי מה שאנחנו עתידים לעבוד את הש"י לאחר שיגאלנו ונבוא לידי מנוחה ע"ב ע"ש וע' לקמן פ' דברים מה שהבאתי מספר מ"מ ע"ש, והנה הגם מי יוכל לעמוד על סודו של הרה"ק אך בל"ס כיוון ג"כ לדברים הקדושים הנ"ל

כאן דבר בקדשו הצדיקים שבדורנו יאריך השם ימיהם הם אינם מתפללים בשביל עצמן לבד רק בשביל כל ישראל כי בושה הוא לפניהם להתפלל בדבר שנוגע רק לעצמן אך מתפללין להרבות בכבוד שמים וזה ויעתר יצחק לה' שהתפלל בעד כל ישראל שכל עקר ועקרה יפקדו בזרע של קיימא לנוכח אשתו וכמו כן בעדה הי' מתפלל ג"כ ואשתו היתה לנוכח ר"ל כי מה שהי' מתפלל על אשתו היתה רק לפניו למען לצאת ידי חובתה שהיתה דורשת מעמו שיתפלל עבורה ובאמת עיקר תפילתו היתה בשביל כלל ישראל ויעתר לו היינו נתקיימה תפלתו כי נפקדו כל עקר ועקרה ותהר רבקה אשתו וגם היא נפקדה ויה"ר שכל עקר ועקרה וכו'

עוד פתח הרה"ק ואמר טעות בידי האנשים הסוברים כי מה שיצחק ברך ליעקב והאמין כי ברך את עשו כי טעה וכוונתו היתה לברך את עשו לא כן הוא הדבר כי לא שגג בזה רק הדבר הי' מוכרח להיות כן לברך באמת את יעקב ולעלות על מחשבתו את עשו ומדוע היתה זאת בהכרח א"א לפרוט בשפתים רק לחכם ברמו ודי לחכמיא ברמיזה, השוטה ופתי לא נוכל להגיד לו ואסור להגיד לו (ועיין לעיל טעמי מצות ל"ת ר"א), והנה דברים הקדושים נפלאו ומכוסים מאיש כמוני, אך האיר ה' עיני בס' החיים מזהרה"ג הק'

סגולה לפרנסה – קיום התורה והמצוות מביאה להשפעות טובות מאת הקב"ה

"ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירש" (כ"ז, כ"ח)

בהקפה כשהלוקח משלם לו חוב הישן או הסוחר המוכר חוזר ונותן לו שנית בהקפה, וכן לעולם אבל אם אינו משלם לו החוב הישן שוב אינו נותן לו סחורה. כך החנוני המקיף הגדול ברוך הוא וברוך שמו, כשאדם משלם במצותיה הקפה ראשונה, הקב"ה חוזר ונותן לו בהקפה וזה"ש יתן ויחזור ויתן דבר אחר, לפי שנכנס עמו הגן עדן ומזה שפט יצחק שזה הנכנס שכרו הרבה מאוד בעולם הרוחני בגן עדן כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם ע"כ אמר ויתן בוי"ו העיטוף לומר שנוסף על ההצלחה הרוחנית הצפונה לך לעה"ב ויתן לך גם בעולם הזה מטל השמים וגו' כדי שתזכה לשתי שולחנות.

ויש אומרים, שוי"ו של ויתן הוראה שלא יסמוך האדם על הנס אלא יעשה את שלו ככל אשר ימצא בכחו לעשות ומה שיחסר הטבע ישלם הנס כמ"ש רז"ל (ספרי ראה טו.יח) יכול אפילו יושב ובטל ת"ל בכל אשר תעשה. לכך נאמר ויתן ר"ל אחר שעשית כבר כל אשר היה בכחך לעשות או גם ה' יתן לך מאוצרו הטוב כמ"ש (תהלים פה.יב) אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף גם ה' יתן הטוב וגו'. כי מתחילה צריך אתה לעשות פעולתך, אמנם באמת דווקא, כי לא ישלח ה' עזרו למי שפועל פעולות ותחבולות אנושיות לא בצדק ולא באמת ומשפט, אבל למי שיתעסק באמת ואמונה ישלם ה' עזרו מקודש, וכשהפעולות האנושיות נצמחים תחילה מארץ, אז על צד החסד השקיף ה' ממרומו ובמה השקיף. גם ה' יתן הטוב וארצנו תתן יבולה, במלת גם חתם כל הענין והוא מבואר מעצמו" עכ"ל

ונלע"ד להוסיף על דברי קדשו כי על האדם לעשות עפ"י שני הפרושים הנ"ל דהיינו גם לעסוק בתורה ומצוות ולשלם בכך על טובותיו של הקב"ה וגם שלא יישב בטל שהבטלה מביאה לידי שעמום והשעמום מביא לידי חטא ר"ל

נשאלת השאלה הרי ידוע ששם אלקים מורה על מידת הדין ושם הוי"ה הוא מידת החסד א"כ יצחק היה צריך לברך בשם הוי"ה שהוא שם החסד ולא בשם אלקים שהוא מידת הדין ועל כך בא רש"י ומפרש "האלקים. מזה האלקים. בדין, אם ראוי לך יתן לך, ואם לאו לא יתן לך, אבל לעשו אמר משמני הארץ יהיה מושבך, בין צדיק בין רשע יתן לך, וממנו למד שלמה כשעשה הבית וסדר תפלתו, ישראל שהוא בעל אמונה ומצדיק עליו את הדין לא יקרא עליך תגר, לפיכך (מ"א ח לט) ונתת לאיש ככל דרכיו אשר תדע את לבבו, אבל נכרי מחסר אמנה, לפיכך אמר (שם שם מג) אתה תשמע השמים וגו' ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי, בין ראוי בין שאינו ראוי תן לו, כדי שלא יקרא עליך תגר" עכ"ל" ובהמשך לדברי רש"י בחרנו להביא את דברי הכלי יקר במקום שמטביר כיצד אדם יכול לזכות להשפעות טובות מאת הקב"ה

"ויתן לך האלקים וי"ו של ויתן מיותרת ודרשו רז"ל (בר"ר סו.ג) יתן ויחזור ויתן, וביאור הענין כך הוא לפי שידוע שבכל המצוות שהאדם עושה אין בהם די השיב כעל גמולות כעל ישלם (ישעיה נט.יח) אותן הטובות שעשה הקב"ה כבר עמו מיום הולדו, וכל מה שהאדם עושה מן המצוות הוא עושה אותן דרך תשלומין, ובכל הטובות שאנחנו מקבלין ממנו ית' גבר עלינו חסדו, והקב"ה מקדים את טובותיו בכל נתינה, כמ"ש (תהלים נט.יא) אלקי חסדי יקדמני וכתוב (שם כ.אד.) כי תקדמנו ברכות טוב וכתוב (איוב מא.ג) מי הקדימני ואשלם. ולפי הנחה זו אם יהיה עם האדם דבר בליעל לאנמר הרי העבר אין ומה בצע כי נעבוד את ה' שלעולם לא יהיה לי חוב עליו. אף אתה תשוב אמריך וצא תאמר לו פוק חזי מאי עמא דבר, כי מנהג הסוחרים הנותנים